

Da virkeligheden overhalede drømmen

Boligudvikling i Thisted 1950-80
Knud Holch Andersen og David Nors Hansen

Hver generation har behov for at skrive sin egen historie. Nu er tiden inde til, at "mørklægningsbørnene" skriver og læser sig til indsigt i det forløbne halve århundredes udvikling. Artiklen kan samtidig læses som en appetitvækker på en ny Thisted-historie, der er under udarbejdelse.

Stuen er en ø af lys og varme i mange tusinde aftener, hvor vi alle fire altid er inde i den som papdukkerne oppe på væggen er inde bag søjlerne i det dukketeater, min far har lavet efter en model i Familie Journalen. Det er altid vinter, og ude i verden er det iskoldt ligesom i sovekammeret og køkkenet. Stuen sejler gennem tid og rum, og ilden buldrer i kakkellovnen.
(Tove Ditlevsen: Barndom, 1967, s. 12)

Mens man venter på bedre tider. Forventningens glæde stimuleres foran Peter Jensens Manufakturhandel i Vestergade. 1.10.1959.

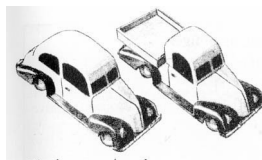
Der er langt i tid og rum fra Tove Ditlevsens Vesterbro-barndom i begyndelsen af 1920'erne til et arbejderhjem i Thisted i 1950. Men særdeles mange - nu midaldrende - der var børn i halvtredserne, kan nikke genkendende: erindringer er præcis. Sådan var det!

Ferm Vaskemaskine. Thisted Amtstidende 2.10.1950

en overskuelig verden: 40 kvadratmeter. Lad os møblere den: i soveværelset forældrenes noget skrumlede dobbeltseng, et klædeskab og lillesøsters seng. Storebror sover på divanen i stuen. Det centrale møbel i stuen er spisebordet med udtræksplade og svejfede ben. Langs den ene væg et dækketøjsskab, langs den anden divanen og lidt på skrå to velpolstrede lænestole med mahognihåndtag. Mors trædesymaskine er der også blevet plads til.

På gulvet et tæppe, der forår og efterår bliver slæbt ned i gården til bankning. Man kan skabe afveksling ved at vende det om.

50'er-drengens ønske nr. 1 Udsnit fra Daells Varehus' katalog 1950.

varme i stuen næste morgen.

Skal vi have det hele med, er der også vaskekælderen, hvor mor holder vaske-dag med dampende kogevask og skyllevand en gang i måneden. Måske er hun blevet aflastet af én af de nye "Fern"-vaskemaskiner, man nu kan leje.

Husmoderens drøm når dagens arbejde med stovvask, stryging, stopning og syning er afsluttet. Reklame i Hjemmet, januar 1950.

mor i år. De koster kun 3,25 stykket.

Mor har stoppekurven inden for rækkevidde og burde egentlig tage fat på de hullede strømper, men Familie Journalen lokker. "Hvorfor er hendes hår så blankt og smukt?", spørger reklamen og viser portrættet af den perfekte kvinde. Lidt efter får hun besked om at "vaske hverdagsansigt og hænder med Danivera - sæben med den velgørende silkeskum". Med et suk vender hendes bevidsthed tilbage til husmoder-virkeligheden.

Far breder sig på divanen. Måske læser han sin Social-Demokrat; læselampen er i hvert fald tændt. Måske lytter han til radioen. En myndig stemme beretter om FN-styrkernes fremrykning i Korea. Tankerne glider langsomt i retning af Spangbergsvej, hvor han har købt grund til 1 kr. pr. kvadratalen. Med opsparing og statslån kan der bygges for 23.000 kr.. 80 kvadratmeter vil give dobbelt så

Så er der naturligvis kakkellovnen - Morsø - der giver varme og hygge, men også tung luft og en masse besvær. Der skal slæbes koks eller briketter eller tørv op fra kælderen, og der skal slæbes aske ned igen. Den store kunst er at få den til at "brænde over", så der er

Lad os se nærmere på familien. Vi vælger en aften i oktober, 1950. Rullegardinerne er trukket ned. Det hører sig til, og så dæmper det trækken fra de kolde vinduer. Lysekronen danner et lystelt over spisebordet. Her finder vi lillesøster, beskæftiget med at farvelægge et udklipsark; storebror terper syv-tabellen og skal om lidt høres i salmevers. Men det går ikke nemt med "Befal du dine veje". For kataloget fra Daells Varehus ligger jo på bordet. Og billedet af bakelit-bilerne er ikke til at glemme. Måske bliver det fødselsdagsgaven fra far og

meget plads som her i lejligheden. Og hvis man så kunne leje de to værelser oven på ud...

Skal der bygges med garage? ”I Consulen var julerejsen blevet en behagelig oplevelse”. Sådan lokkede Hjemmet i sin store gættekonkurrence. Men biler er ikke for jævne folk. Sidste jul havde der ikke engang været råd til at rejse i en af DSBs kolde kupéer.

Klokken kvarter over syv er Underholdningsorkestret klar med ældre dansemusik. Det glæder man sig til.

Bolignød og skattely

Thisted var i 1950 en lille, men overbefolket købstad. De hektiske år under besættelsen havde øget indbyggertallet med 1.500. Nu var tilvandringen stoppet og indbyggertallet stabiliseret omkring 10.000; men boligbyggeriet havde på ingen måde holdt trit med denne udvikling. I årene fra 1945-50 blev der i alt bygget 103 nye huse med i alt 222 nye lejligheder. Tidens typiske byggeri var to-familie-huset, hvor ejeren beboede den ene lejlighed.

Gæt et slot og vind en bil!
Forbrugsdrømme i
halvtredserbelysning.
Gættekonkurrence i
Hjemmet, december 1952.

Omkring 500 mennesker - heraf mange børnerige familier - var registreret som ”husvilde” og befandt sig i kommunale husvildeboliger, fortrinsvis indrettet i værnemagtens efterladte barakker.

I den gamle bykerne, der i overvejende grad bestod af bygninger fra sidste del af 1800-tallet, var mennesker rent ud sagt bunket sammen. Skattebogen - den lille købstads årlige bestseller - kan bevidne, at det i overvejende grad var byens

arbejderfamilier, der boede sammenklumpet i de små, usunde lejligheder. En vis social blanding kan dog iagttages, da en del forretningsdrivende og håndværksmestre fortsat hyldede det gamle princip om at bo oven over forretning eller værksted.

Thisted m. forstæder, befolkning og boliger

år:	befolkning	ant. boliger	enfam.	tofam.	etage
1950:	10.072	2.949*	-	-	-
1960:	10.368	3.508	1.084	890	1.472
1970:	11.252	4.385**	2.104	598	1.638
1980:	12.469	5.412	3.125	-	2.184

*antal husstande:

**877 opført 41-60; 1193 opført 61-70.

Privatbilisme i 1950 er leje-bilisme
En standardbil koster
10.000. Timelønnen er 3 kr.
Købstilladelse er
ualmindelig. Den danske
bilpark er på ca. 100.000.
Annonce i Thisted
Amtstidende 4.10.1950.

Mellemkrigstidens villabyggeri havde bragt adskillige familier på behagelig afstand af mylderet. Gik man en tur ud ad Johnsens Allé eller Spangbergsvej, kunne man træffe mænd med hvid flip: adjunker ved byens nye gymnasium, læger, dyrlæger og bogholdere, men også stræbsomme håndværksmestre og svende.

Og så var der dem, der boede udenfor byen - uden dog at være landboere af den

Luffoto af Thisted 1955.

grund. Den lille købstads grænse gik mod vest ved Dyrskuepladsen, Ve stre Kirkegård og Stadion. Den villabebyggelse, der var under udvikling her, lå i Thisted Landsogn eller i Tilsted Sogn. Her måtte man nøjes med et sogneråd, men slap så til gengæld væsentligt billigere i skat. Hvor skatteborgerne i Thisted f. eks. i 1960 måtte leve med en kommunal skatteprocent på 20,8, var den i de to forstadsogne kun mellem 6 og 7. Ikke så mærkeligt, at nybyggeriet blev trukket i den retning.

Vand - varme - sanitet

Trods knapheden på boliger var bolighygiejnen i hastig forbedring i 40erne og begyndelsen af 50erne. I 1938 havde der endnu været opstillet 748 latrintønder i Thisted. I 1945 var der kun 65 tilbage, og i 1948 kunne natrenovationen helt afskaffes. Antallet af træk-og-slip-toiletter blev omhyggeligt registreret i embedslægens årlige beretninger. I 1950 nåede tallet 2730. Det samlede antal husstande var 2949, så et par hundrede familier har altså måttet dele toiletet med én eller flere naboer. Alligevel må man konstatere, at det første store spring i bolighygiejnen, lokummets afskaffelse, var gennemført i begyndelsen af 50erne.

Frøkjær Møbler.
Thisted Amtstidende
2.10.1950.

med den hæderkronede kakkellovn og dertil hørende koksspand og askeskuffe. To tredjedele af boligerne - godt tre tusinde - har nu fået centralvarme. I 1970 var det kun godt tre hundrede boliger, der ikke havde centralvarme. Den meget hurtige overgang til centralvarme skal ses i sammenhæng med, at byen i 1962 fik fjernvarmeforsyning.

Med centralvarmen kom også muligheden for varmt vand i hanen. Den enlige, forkølede køkken-hanes tid var ved at rinde ud. Almindelige mennesker kunne begynde at

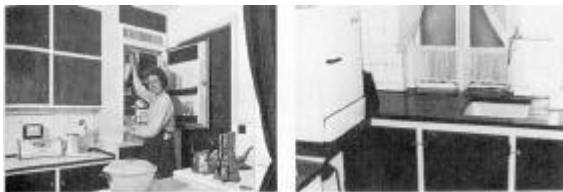
Det næste store spring var at forsyne hele boligen med varme. Endnu ved boligtællingen i 1960 var to tredjedele af de 3.500 boliger i Thisted opvarmet med kakkellovn. I de fleste tilfælde har det betydet, at der kun var varme i opholdsstuen. Kulde og fugt lurede overalt. Men allerede fem år senere er situationen en helt anden. Nu er det kun en tredjedel af boligene, der må klare sig

glæde sig til et varmt bad med skum - som man kendte det fra Hollywood-filmene. I 1960 var det kun en tredjedel af boligerne - 1134 - der rummede denne luksus, men de andre har formentlig fortsat klaret sig med etagevask i køkkenet og måske en balje med varmt vand om lørdagen. Men i 1965 havde yderligere 800 fået installeret badeværelse og i 1970 havde to tredjedele af boligerne - 2.751 - eget bad.

Henko-Persil. Thisted Amtstidende 4.10.1950.

Hele denne "VVS-revolution" er et enkelt og stærkt udtryk for, hvordan den høje beskæftigelse og stigende realløn fra omkring 1960 lynhurtigt blev omsat i boligforbedring - og øget livskvalitet. Men det er også

Den forkromede drøm og den forkølede virkelighed. Fra Familie-Journalens præmiehus i 1960 til et køkken i Thisted kan der være langt.

tankevækkende, at hvad der i dag betragtes som selvfølgelige goder - vel næsten menneskerettigheder i en danskers bevidsthed - for et par årtier siden var noget de fleste oplevede for første gang.

Sanering og byfornyelse

Som følge af bolignøden blev der stort set ikke saneret i efterkrigstidens Thisted. Amtslæge Leif Folke kunne i sine årlige beretninger konstatere, at "det på grund af bolignøden ikke har været mu ligt at forbyde en række gamle, fugtige og usunde lejligheder. Også den tiltrængte sanering af købstædernes dårligste boligkvarterer har måttet udskydes endnu en tid".

Thisted Amtstidende 4.10.1960.

Af og til truede boligtilsynskommis sionen med forbud mod beboelse af bestemte lejligheder, men kun sjældent blev truslen realiseret. Man kunne jo ikke lade de pågældende familier stå på gaden.

Østerbakken før "fremskridtet" tog fart. Fotografi 1960.

Det er ikke borgerkrig, men sanering i Thisted 1966. Bagsiden af Gasværksvej 2-4-6 - nu Kystvejen - set fra Toldbodgade.

Motorfolket etablerer sig. 50'ere fritid og bilisme. Jørgensens Auto på Aalborgvej i 50'erne. Foto: Åge Pedersen.

I begyndelsen af 60erne begyndte der at ske noget. I 1962 blev et antal huse ved Østerbakken ofre for den hastigt voksende bilisme; der skulle være plads til den gennemgående trafik mod Aalborg.

Det er karakteristisk for 60ernes holdning til de gamle huse, at der lød meget få beklagelser, når de blev dømt til nedrivning. Den klamme lugt af fattigdom hang ved de nedslidte huse. De repræsenterede alt det, man med god grund vendte ryggen. 60ernes mennesker så fremad.

I 1963 blev en betydelig del af det gamle Thisted ramt af den helt store sanering. Det drejede sig om området mellem Jernbanegade, Toldbodgade og Gasværksvej med det gamle Grydetorv som centrum. Da offensiven var på sit højeste, fjernede man et hus om dagen, og det hele kunne minde om et veltilrettelagt luftangreb.

Som fugl Fønix skulle et nyt Thisted rejse sig af ruinerne. Et københavnsk konsortium havde udarbejdet en storslået plan om et center i beton og stål, der omfattede et ni-etagers hotel, et Stort butikscenter og andet godt. Til

stor skuffelse for Thisted-boerne blev projektet afblæst, netop da licitationen skulle afholdes. Man drømte om det flere år ind i fremtiden. Da støvet endelig lagde sig i begyndelsen af 70'erne, bestod den mere beskedne virkelighed af en rummelig parkeringsplads samt hele to bankpaladser.

Næste halvleg af byens fornyelse begyndte i slutningen af 70'erne. Men da var der tydeligvis sket et holdningsskift. De gamle boliger havde fået værdi og var blevet bevaringsværdige. Samtidig begyndte man at frygte en for stærk udtynding af boligmiljøerne i den gamle bymidte. Ordet "sanering" blev i disse år skiftet ud med "byfornyelse". Man søgte sine rødder og malede med almuefarver. 70'erne genopdagede historien. Den ny holdning kom til at præge fornyelsen af havnekarveret, Kastet og Nørregade omkring 1980. Med nænsom omhu blev gamle huse restaureret og ombygget, så de lignede postkortudgaver af sig selv, og nye huse blev opført, så de matchede den gamle stil. Lugten af fattigdom forsvandt; det gamle var rekonstrueret i rensket og velindrettet tilstand. Næsten som et mu seum.

Socialt boligbyggeri

1950'erne havde ikke blot i Thisted, men overalt i Danmark stået i bolignødens tegn. Besættelsestiden havde medført en kraftig opbremsning i boligbyggeriet, og manglende privat investeringslyst, kombineret med knaphed på materialer og faglært arbejdskraft - især murere - gjorde det vanskeligt at få byggesektoren i gang igen. Og hamle op med det samtidige "baby-boom" kunne man slet ikke.

Lufbfoto af Thisted, 1955.

Allerede få måneder efter befrielsen vedtog Rigsdagen et sæt boliglove, der skulle blive retningsgivende for efterkrigstidens udvikling. Reformen bærer stærkt præg af netop denne tids vision om social solidaritet og samtidig tro på statslig regulering. Huslejen blev låst fast på niveauet fra slutningen af 30'erne, og nybyggeriet blev stimuleret gennem en omfattende, favorabel långivning til boligselskaber og -foreninger. Statslåneene kunne dække op til 97% af byggeprisen, og renten var 2,2% - det halve af markedsrenten. Efterkrigstiden satsede først og fremmest på etagebyggeriet, og det var der både økonomiske og ideologiske grunde til. Omkostningerne ved etagebyggeri var kun halvt så store som ved enkelthus-byggeri; de knappe ressourcer kunne udnyttes langt mere effektivt. Samtidig var det den dominerende opfattelse blandt tidens toneangivende arkitekter og byplanlæggere, at fremtiden tilhørte det fællesskabsorienterede etage- eller rækkehusbyggeri.

Thisted Andelsboligforenings virksomhed er et gedigent og ganske typisk udtryk for hele denne bevægelse. Foreningens første byggeri, blokkene på Thingstrupvej, var blevet opført allerede under besættelsen. Fra 1953 fulgte bebyggelsen ved Grønningen; i alt 6 blokke med 93 lejligheder. Altsammen bygget på traditionel, håndværksmæssig facon. Her ser man tidens byggeideal realiseret: enkle, funktionelle linjer i det ydre med de enkelte blokke placeret forskudt i en parkbebyggelse, der sikrede sol på de moderne altaner og plads til udfoldelse for de mange børn. Lejlighederne var ikke store; de fleste var på to værelser med et eller to kamre. Her har mange familier oplevet at få børneværelse for første gang. Og naturligvis var der badeværelse og centralvarme. Thisted Andelsboligforening fortsatte blokbyggeriet med nye etaper i de følgende tiår og blev sekunderet af det landsdækkende selskab "Lejerbos" omfattende kompleks af rækkehuse og blokke. Men det lykkedes næppe at fastholde den prestige, etagebyggeriet havde i 1950'erne. Thistedboerne foretrak - som andre danskere - at sætte foden på egen trappesten, så snart lønnen tillod det. Med den fulde beskæftigelse og hastigt voksende realløn kom boligudviklingen fra ca. 1960 til at stå i parcelhusets tegn.

Lykken er eget hus

Med 60'erne kom byggebranchens gyldne tid. Det gælder også for Thisted. Af de 4.385 boliger, der blev registreret ved boligtællingen i 1970, var næsten 1200 opført i det foregående tiår. Og ved boligtællingen i 1980 var antallet steget med yderligere godt 1000 lejligheder og huse. Taget under ét en voldsom fornyelse af og vækst i boligmassen, som man næppe vil opleve igen i en overskuelig fremtid.

I 1960 var der lidt over tusinde énfamilie-huse i Thisted. Ti år senere var antallet fordoblet, og i 1980 var det yderligere vokset med tusinde huse. Ikke nye allesammen, for antallet af huse med to familier faldt samtidig og er i 1980 taget helt ud af boligstatistikken. Det må betyde, at en række små lejligheder er nedlagt, og hele huset overtaget af ejeren.

Boligfaciliteter, Thisted 1960-80				
	1960	1965	1970	1980
1 værelse:	163	201	89	124
2 værelse:	973	1.037	878	948
3 værelse:	1.123	1.165	1.091	1.179
4 værelse:	684	951	1.123	1.356
5 og fl.:	431	629	927	1.564
uoplyst:	134	-	49	-
centralv:	1.322	3.010	4.034	5.230
eg. bad:	1.134	1.950	2.751	4.229
eget wc:	-	2.779	3.495	4.713
alt:	3.508	3.983	4.385	5.412

Denne ekspansion af boligmarkedet kunne man godt opfatte som den mest omfattende folkebevægelse i det moderne Danmark. Den har vendt op og ned på boligkulturen - og dermed hverdagslivet - men har også grebet dybt ind i det sociale og politiske mønster.

Egentlig var det altsammen begyndt i mellemkrigstiden. Det stærke prisfald i 30'erne betød stigende realløn for alle dem, der ikke var ramt af arbejdsløshed. Funktionærer og faglærte arbejdere med stabil økonomi kunne købe sig et "murermeisterhus" eller måske selv tage fat på byggeri. I Thisted kan resultatet ses som lidt forsigtige randbebyggelser langs Aalborgvej og Kronborgvej til den ene side og ud ad Hundborgvej og langs forbindelsesvejene op til Thorstedvej til den anden

side. Det er solidt murstensbyggeri, oftest efter den fremherskende ”bedre-bygge-skik”-model. De rummelige haver var ikke blot til pynt, men skulle med høns, frugt og grøntsager bidrage aktivt til husholdningsbudgettet.

Luftfoto af Thisted i 1980. Parcelhuse vest for Simons Bakke

I 1945 mente byplanlæggerne, at den form for bebyggelse hørte fortiden til. Bolignøden skulle afskaffes gennem det effektive, gerne industrialiserede sociale byggeri. Men ved den store boliglovgivning i 1945 havde politikerne alligevel rakt en lillefinger til kommende parcelhusejere. Man besluttede at yde statslån til individuelt byggeri for at sikre ”den mindrebemidlede del af befolkningen, fortrinsvis familier med børn” adgang til at erhverve eget hus. Ved at lægge lavt loft over håndværkerudgifterne sikrede man sig en passende beskedenhed i udførelsen. De fleste statslånhuse fra 50’erne er på ca. 80 kvadratmeter.

Drømmehuset 1960. Familie-Journalen juli 1960.

Denne ordning blev afviklet som led i en gradvis liberalisering af boligmarkedet i 1958. Som boligstatistikken viser, hæmmede det på ingen måde parcelhusfolkets fremmarch. Fuld beskæftigelse og stærk lønfremgang, kombineret med skattefordele og inflation gjorde parcelhuset til den ”fornuftige” boligløsning for de fleste familier.

Danmark havde fået sin første lov om byplanlægning i 1938, men først i 1960’erne blev der for alvor tænkt på byplaner i de mindre købstæder. Parcelhus-bølgen blev en stor udfordring for denne planlægning. Kommunale opkøb af jord og den nødvendige byggemodning havde svært ved at følge med. I Thisted var der i begyndelsen af 70’erne omkring 200 familier, der stod på venteliste til en byggegrund.

Kvinder i Thisted 1950-80:				
	i alt	gifte k.	k. i erhverv	husmodre
1950:	5.353	-	-	1760
1960:	5.565	2.421	1.274	1947
1965:	5.893	2.653	1.666	1916
1970:	5.968	2.790	1.905	1673
1980:	6.530	-	2.812	547

Parcelhus-bølgen fik byen til at brede sig kraftigt. Thisted slugte mange tdr. land bondejord. Nu blev felterne mellem mellemkrigstidens randbebyggelser af villaer fyldt ud, f.eks. mellem Kronborgvej og Ålborgvej og mellem Fårtoftvej og Ålborgvej. I begyndelsen af 70’erne ekspanderede parcelhus-folket videre ud langs Sennelsvej over ”Roligheds” tidligere jorder. Det samme skete mellem Thorstedvej og Thingstrupvej. I Tilsted voksede en helt ny villaby frem.

Takket være den kommunale planlægning kom de mange nye kvarterer til at fremtræde som velordnede, vinkelrette boligområder, rensat for tidligere tiders blanding af bolig og erhverv. Det var i overvejende grad funktionelle, men også lidt anonyme huse, der blev opført; den individuelle udfoldelse var henvist til haven og lidt pynt på facaden. Samtidig var det et meget effektivt og efterhånden stærkt industrialiseret byggeri med et vågent øje på omkostningsfaktoren. Den kommende husejer havde forbrugerens rolle og kunne vælge mellem de hustyper, byggefirmaerne nu havde ”på hylderne”.

Det store parcelhusbyggeri varslede nye sociale opdelinger af befolkningen. De afgørende skel dannedes ikke længere af de sociale klasser, der var nedarvet fra 1800-tallet. I parcelhuskvartererne kom selverhvervende, funktionærer og arbejdere, faglærte som ufaglærte, til at bo i en ganske demokratisk blanding. Det gælder i hvert fald en mindre by som Thisted, hvor der ikke rigtig var rekrutteringsgrundlag for specielt ”fine” kvarterer.

Det nye husalter ændrer hjemmet. I 1960 fik mange familier for første gang et fjernsyn. Olympiaden i Rom stod bl.a. for døren. Naturudsendelser med Dr. Lieberkind fristede også til købet.

Forskellige stilarter mødes i 50’erne. Foto: Rita Nielsen 1950’erne.

”Fjernsynet ændrede i høj grad vore hjem. Det skabte en vis indelukthed i befolkningen. En isolation. Den daglige selskabelighed hørte op. Nu blev der pludselig ikke mere tid til at spille kort og snakke ved spisebordet. Man skulle jo se den daglige TV-avis, og resultatet blev (og bliver) tit, at man sover i stedet.” Erik Poulsen, tidl. vævemester i Thisted.

Det afgørende skel i befolkningen - også i Thisted - kom til at gå mellem de kreditværdige familier med helst to stabile lønkonti, der blev husejere med dertil hørende skattefordel, og så på den anden side de kredit-uværdige, der tjente for lidt eller var blevet ramt af det, man i 70’erne begyndte at kalde ”sociale begivenheder”, og det var alt fra skilsmisse til arbejdsløshed og sygdom. De blev boligmarkedets tabere og kom til at befolke det sociale boligbyggeri, som man i sin tid havde grundlagt ud fra helt andre visioner.

Bo Bedre

Parcelhus-revolutionen var, sammen med det sociale boligbyggeri, udtryk for et kæmpeskridt i

boligstandard. Boligstatistikken viser, hvordan antallet af værelser pr. bolig voksede. Det var først og fremmest antallet af boliger med 3-5 værelser, der voksede. Samtidig blev det nye parcelhus - set på 50ernes baggrund - et slaraffenland af sanitære installationer med bryggers og fuldautomatisk vaskemaskine, rummeligt badeværelse og gæstetoilet.

At trække fra er også at lægge til. En skattet logik i 70erne. (Reklamer for Andelsbanken og for et sommerhus. Hhv. T.D. 1. og 2.10.1970.

Der var et tydeligt mønster i rumfordelingen. Typisk for tiden blev det såkaldte "pistolgangshus" med entré og korridor, der gav adgang til den store stue, måske i vinkelform, og til et antal mindre værelser. Så var der en særlig bryggersindgang, som i øvrigt ofte blev den almindelige trafikvej. Den store stue, der let kunne fylde det halve af huset, var tænkt som den centrale ramme om familielivet. Stuens absolutte midtpunkt blev tv-apparatet, der derved blev en symbolsk afløser for den forsvundne kakkellov.

Det gamle borgerlige ideal om såvel spisestue som dagligstue glemte man alt om. Den nye stue var det hele, men især op gennem 70erne begyndte den at tabe terræn til køkkenet. Det begyndte at udvikle sig til familiens centrale "alrum", ofte i et integreret fællesskab med stuen. Samtidig blev

Frøkjær Møbler. T.D. 2.10.1970.

køkkenindretning et vigtigt erhverv i boligbranchen og mange slags avanceret teknologi holdt sit indtog. Køkkenet blev en blanding af laboratorium og værested i takt med, at den gamle husmoder i al stilhed forlod scenen og blev lønmodtager; bl.a. for at skaffe midler til den krævende parcelhusøkonomi.

I 50erne havde man

måske drømt om et børneværelse. I den nye parcelhusvirkelighed blev et værelse pr. familiemedlem opfattet som en naturlig ret. Derved kom boligindretningen til at afspejle den nye tids familieliv, præget af individualisering og aktivitetsspredning. Såvel forældre som børn levede i adskilte verdener i en betydelig del af hverdagen, og det kom også til at præge den stadigt voksende fritid.

Man kan godt undre sig over, at hele dette parcelhusbyggeri, der mere end noget andet satte individualismen i centrum, blev så ensartet i sit præg. Byplanlægningens krav og typehusfirmaernes serieproduktion har naturligvis gjort sit. Men ud over det har det såkaldte "frie forbrugsvalg" også på boligområdet været underlagt modestrømningernes skjulte manipulation. Og det gælder både husenes ydre og deres indre indretning.

I 60erne ville man gerne demonstrere afstand til det gamle. Man eksperimenterede med materialerne og var ikke bange for at slippe mursten og tegltag. Måske dristede man sig endda til fladt tag. De nye termoruder gjorde det muligt at øge vinduesfladerne

Opvaskemaskinen Miele. (Annonce i TD 1.10.1970).

betragteligt.

Også i indretningen vendte man ryggen til den traditionelle, tunge og velpolstrede møblering. Teaktræet blev symbolet på alt nyt og moderne med stolebetræk i stærke farver. De gamle chatoller og dækketøjsskabe blev lidt efter lidt erstattet af de stadig mere udbyggede reolsystemer.

Alt dette fik et grundskud med oliekrisen i 1973. Oplevelsen af kulde og mørke og arbejdsløshedens genopstandelse satte sig spor i danskernes boliger. I det ydre kom de nye huse til at udstråle varme og soliditet; håndstrøgne sten og kraftigt tømmer gav tryghed; vinduerne blev mindre, måske endda på gamleldags maner med sprosser. Almueblå og svenskrød blev modefarver.

Inde i stuen røg teakmøblerne på loppemarked; tunge, velpolstrede sofa-arrangementer holdt deres indtog, hvis man da ikke ligefrem hentede bedsteforældrenes møbler frem til fornyet ære og værdighed som antikviteter i afsyret tilstand.

Høj rente, lav inflation og stram familieøkonomi betød en kraftig opbremsning af parcelhusbyggeriet i 80erne. De nybyggede huse blev mindre, og andelsboligen - nu oftest i rækkehusudgave - fik en renaissance. En grøn bølge gik gennem kvartererne; der blev klistret havestue på hvert andet hus, og store grønne planter - næsten som klunketidens viftopalmer - bredte sig ind i stuerne. Tunge lædermøbler symboliserede velstand, men modens nøgleord var mangfoldighed. Funktionalismens blanke stål

Dynamo. Annonce i TD 1.10.1970

blev uden skrupler anbragt ved siden af den gamle antikvitet. De hvide vægge skabte ro og kølighed. Man valgte en livsstil og anskaffede sig det udstyr, der passede dertil. Hvis man havde råd.

Den store forandring

I løbet af tre årtier er Thisted blevet forvandlet. Byens rum er udvidet betragteligt og alt opdelt på en ny måde: handel og service i den gamle bykerne; industri for sig; uddannelse for sig; boligblokke for sig; omfattende netværk af parcelhusveje. Og det hele bundet sammen af bilismens trafikmylder.

De fleste familier har fået boliger og levekår, der langt overstiger de drømme, man kunne fortabe sig i omkring 1950. Den materielle livskvalitet har fået et indiskutabelt løft, og såvel børns som voksnes udfoldelsesmuligheder er mangedoblet.

Boligen og bilen blev selve omdrejningspunktet i det ny velstandssamfunds forbrugerisme. De markerede status og skabte identitet. Boligen blev måske også et åndeligt tilflugtssted i en tid, præget af hastige opbrud, både erhvervsmæssigt og socialt. Her kunne man i den stærkt forøgede fritid leve det gode familieliv, funderet på et omfattende - og helst stigende - udvalg af forbrugsgoder.

Historien har været den skjulte kontravægt i hele denne satsning på boligen. De mere end 2.000 nye huse i Thisted's store bygge-boom blev bygget af de generationer, der som voksne eller som børn havde oplevet 30'ernes, 40'ernes og 50'ernes knaphed.

De ville bygge sig til et godt liv.

Blev de slaver af egne drømme?

Anvendt materiale:

Alt for Damerne.

Boligform og livsstil, Arv og Eje, 1989.

Familie-Journalen.

Hennes, Bjørn, red.: Vores tid, 1991.

Erik Nygaard: Tag over hovedet, 1984.

Statistisk Tabelværk: folke- og boligtællinger 1950, 1960, 1965, 1970, 1980.

Thisted Amts Avis, 1950.

Thisted Amts Tidende, 1950, 1960.

Thisted Dagblad, 1970, 1980.

Thisted Social-Demokrat, 1950.

Thisted Købstads Arkiv, sager vedr. byplaner (90488) og vedr. Thisted Andelsboligforening (90473).

Thisted Lokalhistoriske Arkivs billedsamling.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1992, side 7-24).